

Demokrasilerde Sıra dışı Haller: Van/Edremit Belediyesi Örneği *Extraordinary Situations in Democracies: The Case of Van/Edremit Municipality*

Atıf ÇİÇEKLİ

Dr., İçişleri Bakanlığı, Amasya Valiliği, Amasya, Türkiye
Ph.D., Ministry of Interior, Amasya Governorship, Amasya, Turkey
Orcid: [0000-0002-3391-3805](https://orcid.org/0000-0002-3391-3805) atifcicekli@gmail.com

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Çiçekli, A. (2025). Demokrasilerde Sıra dışı Haller: Van/Edremit Belediyesi Örneği. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 1-19

Çiçekli, A. (2025). Extraordinary Situations in Democracies: The Case of Van/Edremit Municipality. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-19.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: March 18, 2025/18 Mart 2025

Accepted/Kabul Tarihi: October 1, 2025/1 Ekim 2025

Published/Yayın Tarihi: October 29, 2025/29 Ekim 2025

Pub Date Season/Yayın Sezonu: October /Ekim

Issue/Sayı: Special Issue/Özel Sayı

Pages/Sayfa: 1-19

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Atıf Çiçekli).

Conflict of Interest/Çıkar Beyanı

There are no conflicts of interest./Bu çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile çıkar çatışması yoktur.

Declaration of Authors' Contribution/Yazarların Katkı Oran Beyanı

This article has one author and the contribution rate of the author is 100 %/Bu makale tek yazarlıdır ve yazarın katkı oranı yüzde 100'dür.

Copyright & License/Telif Hakkı ve Lisans: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0./Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Öz

Bu çalışma, kriz olgusu ve istisnai durumların siyasal sistemler üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Evrensel doğa yasaları ile toplumsal yapılar arasındaki karşılıklı ilişkiyi ve uyumu inceleyen araştırma, genel geçer açıklamaların yanında termonidamik yasaları da kullanarak krizlerin kaçınılmaz doğasını, toplumsal yapılar içindeki yerini ve etkilerini açıklamaktadır. Siyasal sistemler açısından krizler, demokratik düzenin sınındığı, olağanüstü yönetim biçimlerinin devreye girdiği ve egemenliğin yeniden tanımlandığı dönemlerdir. Bu bağlamda, çalışma Carl Schmitt'in "istisnai durum" kavramını temel alarak egemenliğin sınırlarını ve demokrasinin kırılğan noktalarını teorik düzlemde tartışmaktadır. Agamben'in istisnai hallerin modern yönetimlerde kalıcı bir mekanizmaya dönüşebileceği uyarısı ve Tilly'nin demokratikleşme süreçlerinin geri çevrilebilirliği üzerine görüşleri, kriz anlarında devletin otoriteyi nasıl şekillendirdiğine dair teorik çerçevenin oluşturulmasına katkı sunmaktadır.

Çalışmada, sıra dışı hallerin demokrasi içindeki yeri ve demokrasinin sürekliliği üzerindeki etkileri teorik olarak ele alınmış, bu durumun pratikte nasıl şekillendiği ise Edremit ilçesi özelinde incelenmiştir. Van Edremit ilçesinde gerçekleştirilen saha çalışmasında kayyım yönetiminin yerel halk üzerindeki etkisini anlamak amacıyla anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Bulgular, kayyım atamalarının kamu hizmetleri, siyasal katılım ve yerel demokrasi üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Kayyım uygulamalarına yönelik algının sosyo-ekonomik statü, yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip bireyler kayyım yönetimini daha olumlu değerlendirirken, düşük gelir gruplarında ideolojik ve siyasi kaygılar nedeniyle daha eleştirel bir tutum gözlemlenmiştir. Bu çalışma, istisnai durumların demokrasiye etkisini teorik ve pratik boyutlarıyla ele alarak, kriz yönetimi ve toplumsal algının nasıl şekillendiğini anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Demokrasi, Sıra dışı Haller, Kayyım, Kriz,

Abstract

This study analyzes the impact of crises and states of exception on political systems. Examining the reciprocal relationship and alignment between universal natural laws and social structures, the research not only employs general explanation but also thermodynamic principles to explain the inevitable nature of crises, their place within social structures, and their effects. From the perspective of political systems, crises represent periods in which democratic order is tested, exceptional governance mechanisms are activated, and sovereignty is redefined. In this context, the study theoretically discusses the limits of sovereignty and the fragile points of democracy based on Carl Schmitt's concept of the "state of exception." Agamben's warning about the transformation of states of exception into a permanent mechanism in modern governance and Tilly's views on the reversibility of democratization processes contribute to the theoretical framework regarding how state authority is reshaped during crises.

The study examines the place of exceptional circumstances within democracy and their impact on its continuity from a theoretical perspective, while also investigating how this phenomenon materializes in practice through a case study of Edremit district. A field study was conducted in Van's Edremit district, where survey data were collected to understand the impact of trustee administration on the local population. The findings reveal the effects of trustee appointments on public services, political participation, and local democracy. The perception of trustee governance varies depending on socioeconomic status, age, and gender. While individuals with higher socioeconomic status tend to view trustee governance more favorably, lower-income groups exhibit a more critical stance due to ideological and political concerns. This study provides a framework for understanding the effects of states of exception on democracy by examining crisis management and the formation of public perception from both theoretical and practical perspectives.

Keywords

Democracy, Extraordinary Situations, Trustee, Crisis

Giriş

Hayatın akışı, evrenin temel yasalarıyla biçimlenen doğal düzenin, bireylerin ve toplumların öngörülebilir, güven veren rutinlerine yansıyan bir tabloyu andırır. Evrimsel süreçte, belirsizlik ve kaosu getirdiği risklere karşı insan, tanıdıklığın ve düzenin sunduğu konfor alanını tercih etmiştir (Gell-Mann, 1994). Bu tercih, hem psikolojik hem de toplumsal güveni pekiştirirken, yaşamın sürekli değişim içinde olması gerektiğini savunan doğanın dinamik yapısıyla da çelişen bir paradoksu ortaya koyar. Doğanın temel yasalarından biri olan termodinamiğin ikinci yasası, kapalı sistemlerde entropinin – yani düzensizlik ve kaosu – kaçınılmaz şekilde artacağını belirtir (Clausius, 1854; Boltzmann, 1872). Bu yasa bize varoluşun ilk anından itibaren düzensizliğe doğru bir gidişi ortaya koyar. Termodinamiğin ikinci yasası, evrendeki her sistemin, zamanla artan bir düzensizlik (entropi) eğilimi gösterdiğini ifade eder. Bu durum, varlığın en başından itibaren, sistemlerin belirli bir düzen veya yapıdan kaosa doğru evrildiğini gösterir. Yani, zaman ilerledikçe, sistemdeki kullanılabilir enerji azalır ve nihai olarak maksimum düzensizlik, yani dengeye ulaşılır. Bireysel düzeyde bu süreç, yaşamın sona ermesi, ölüm olarak yorumlanabilir; evren ölçeğinde ise, enerjinin tamamen kullanılamaz hale gelmesiyle ortaya çıkan durum, mutlak dengenin ve dolayısıyla yok oluşun simgesidir.

Birey ve toplum meselelerini incelerken, matematik, fizik ve kimya gibi evrensel disiplinlerin sunduğu perspektifler kaçınılmaz bir rehberdir. Sıra dışı halleri beşeri açıdan “kriz” olarak tanımlamak, hem teknik hem de kavramsal anlamda yerinde bir yaklaşım sunar. Kuantum düzeyinden termodinamik süreçlere, evrenin entropik genişlemesi göz önüne alındığında kriz kelimesinin belirli bir durumdan başka bir sürece geçişin ilk anını ya da kısmi bir evreyi ifade ettiğini ortaya koymak daha doğru olacaktır. Evrende sürekli olarak artan entropik genişlemenin içinde yaşayan sosyal bir varlık olan insan, krizleri evrende sürekli devam eden değişimin varlığı olarak görebileceği gibi bireyin toplumsal yapı içinde entropik genişlemeden kaçabilmek ve sistemini dengede tutabilmek için mutlaka tespit edip yönetmesi gerek bir süreç olarak da görebilir. Her hal ve şartta konfor alanlarımızı oluşturan sıradan hallerin ötesinde gelişen beklenmedik durumların, krizlerin -entropinin- yaşamın doğal seyrinin ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilmelidir. Değişim ve gelişimin krize bağlı olarak şekillenmesi, insan ve toplum için yeni görev tanımlarını beraberinde getirmektedir; zira krizleri öngörebilen, tanımlayabilen ve yöneten kişi veya kurumlar, sürecin iyi ya da kötüye evrilmesini etkileyebilme kapasitesine sahip olur (Weick, 1993).

İnsan yaşamının her alanında, yöneten ile yönetilen arasındaki ayrım – elit teorilere dayansa da, evrensel bir gerçek olarak varlığını sürdürür – doğal bir çatışmayı kaçınılmaz kılar. Aristoteles’in belirttiği gibi (Aristoteles, *Politika*), devletin kuruluşu bu çatışma ve pratik gereksinimlere dayanır; bürokrasi, devlet aygıtının ayrılmaz bir parçası olarak işlev görürken, antik çağlardan bu yana demokrasi, modern devletlerin yönetim biçimi olarak öne çıkmaktadır. Devlet, bürokrasi ve demokrasi arasındaki tartışmalar yüzyıllardır sürmekte; demokrasinin sunduğu idealler ve beraberinde getirdiği paradokslar, halen yaşayan ve tartışılan konular olmayı sürdürmektedir.

Bu çalışma, doğanın evrensel yasaları ile insan ve toplum dinamikleri arasındaki karmaşık etkileşimi, sıra dışı haller, kriz veya entropi kavramı üzerinden yorumlarken; aynı zamanda konfor arayışımızın evrimsel adaptasyon ve yenilik gereksinimleriyle nasıl bir gerilim oluşturduğunu irdelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, krizlerin hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak demokratik düzen içerisinde yerini tanımlamak ve bu süreçte, örneğin Van/Edremit Belediyesine kayyım atanması gibi istisnai durumların yerel vatandaş algısına yansımalarını inceleyerek, yöneten-yönetilen ilişkilerinin, doğa ve toplumsal yapının dinamikleri ışığında demokrasi, toplum ve devlet üzerindeki etkilerinin ortaya konulması hedeflenmektedir.

Krizler, istisnai hal ve demokrasi tartışmalarının oluşturduğu arka planda Türkiye Cumhuriyeti demokratik düzeni koruma adına 15 Temmuz 2016 sonrası gelişen ve Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgemizdeki bazı belediyelere Vali ve Kaymakamların Belediye Başkan Vekili (Kayyım) olarak atanması ile ortaya çıkan istisnai halin, Van Edremit ilçesinde 2017-2018 yıllarında yerelde yaşayan vatandaşlar nezdinde değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada Van’ın Edremit ilçesindeki vatandaşların bir “istisnai hal” olan kayyım idaresine ilişkin yaklaşım ve bakışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada Van’ın Edremit ilçesindeki vatandaşların kayyım idaresine ilişkin değerlendirmelerini araştırmak için kendilerine toplam on soru sorulmuştur. Ancak doktora tezi kapsamında gerçekleştirilen bu araştırmanın bulgularının tamamı, makalenin sınırlılığından dolayı sunulamamıştır. Bu durum nedeniyle en temel ve önemli olduğu düşünülen üç soruya ilişkin cevaplara ve bu yanıtlardan geliştirilen değerlendirmelere yer verilmiştir:

“İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamasını doğru buluyor musunuz?”

“Belediyemizin yeni başkan vekili/ kayyımın sahilde yaptığı düzenlemeden (yıkım) memnun musunuz?”

“Mahallenizle ilgili sorunlar için kayyımaya gidip gitmeme konusunda nasıl bir değişiklik oldu?”

Krizler ve Demokrasi:

Krizlerle egemenlik kavramını birleştirip doğa ile sosyal bilimlere gerçekçi bir düzlemde birleştirip “istisnai durum” kavramıyla bilim dünyasına kazandıran C. Schmitt’tir. Makalenin kavramsal arka planı bu yaklaşıma yaslanmaktadır. Schmitt “istisnai durum” kavramıyla genel olarak siyasal hayatın pratiğinde yaşanabilecek kriz ve sıra dışı anları tanımlar. Schmitt’e göre; genel olarak egemen olan tanrı, halk, millet ya da sosyal bir sınıf değildir. Egemen olan toplumda meydana gelen bir hadisenin ya da içinde bulunulan durumun “istisnai olduğuna karar veren” kişi ya da siyasal gruptur. Aslında Schmitt’e göre egemenlik, en üstün ve asli hükmedici güçtür. Schmitt bu durumu ana hatlarıyla “burada egemenlik konusunda tartışma, egemenlik kavramının somut kullanımı üzerinedir ve şu demektir: Tartışma, çatışma olduğu zaman kimin karar verdiği, kimin neyin kamu yararına, neyin devletin çıkarına uygun olduğuna, kamu düzeni ve güvenliğine ve kamu selametine uygun olduğuna karar veren konusundadır. İstisnai durum ki bu durum, cari hukuk düzeninde tanımlanmamıştır. Had safhada bir zaruretin meydana geldiği, devletin varlığına kasteden ya da benzer şeyin ortaya çıktığı durumdur. Bu durumu ampirik olarak önceden tespit etmek ve kodifiye etmek mümkün değildir” şeklinde ifade etmektedir (Schmitt, 2016: 13–23).

Carl Schmitt’e göre egemenlik kavramına ilişkin esas tartışma, teorik ya da soyut bir tanım meselesinden ziyade, kavramın pratikteki işleyişine ve uygulanma biçimlerine ilişkindir. Egemenliğin sınırları ve içeriği, özellikle olağan dışı durumlarda—örneğin bir anlaşmazlık, kriz veya kamu düzenini tehdit eden bir olay ortaya çıktığında—belirginleşmektedir. Bu çerçevede temel mesele, kamu yararının, devletin çıkarlarının ya da kamusal selametin ne şekilde tanımlanacağına ve bu tanımlamayı yapma yetkisinin kime ait olacağına ilişkindir. Schmitt’in yaklaşımına göre, “istisna hali”ni neyin oluşturduğu ve bu durumda hangi önlemlerin alınabileceği önceden kesin biçimde öngörülemez; dolayısıyla egemen olan, bu tür belirsizlik anlarında karar verme yetkisini elinde bulunduran aktördür. (Schmitt, 2016: 14, 49, 58).

Bu çerçevede, çağdaş hukuk devletlerinde iktidarın kullanımına ilişkin ayrıntılı anayasal ve yasal düzenlemeler bulunmasına rağmen, Schmitt’in yaklaşımı uyarınca, karar verme yetkisini olağanüstü koşullarda tek elde toplayan bir otoritenin varlığı yine de mümkündür. Başka bir deyişle, hukukun üstünlüğü ilkesine dayanan ve siyasi erk üzerinde kapsamlı sınırlamalar öngören anayasal sistemlerde dahi, istisna hâline özgü mutlakiyetçi bir ‘an’ın varlığından söz edilebilir. Schmitt’in egemenlik anlayışı, halk egemenliği ilkesinin ve bu ilkenin kurumsal temsili olan parlamenter sistemin geçerliliğini, istisnai durumlarda sınırlı hâle getirmektedir (Vergin, 2017: 107). Ona göre, eğer demokratik sistem, kendi varlığını tehdit eden güçler tarafından araçsallaştırılıyorsa, radikal bir demokrat bir ikileme karşı karşıya kalır: ya çoğunluğun kararlarını koşulsuz kabul ederek demokrasiye bağlı kalacaktır ya da demokrasiyi korumak adına demokratik ilkeleri askıya alma yoluna gidecektir. Schmitt’in ifadesiyle bu, “gerçek anlamda bir demokrasinin tesisi adına, biçimsel demokrasinin askıya alınması” anlamına gelir (2017: 44–45).

20. yüzyılda hem liberal hem muhafazakâr hem de eleştirel düşünce geleneklerine mensup birçok düşünür tarafından merkezi bir teorik mesele hâline getirilen “istisna hâli” ya da “istisnai durum” kavramı, günümüzde birçok hukuk sisteminde belirli koşullar çerçevesinde yasal düzenlemelerle tanımlanmıştır. İstisna hâlinde, egemen konumdaki aktör ya da aktörler, normatif hukuk düzenini geçici olarak askıya alarak olağanüstü yetkilerle donanır ve kamu düzenini yeniden tesis edebilmek amacıyla mevcut hukuk çerçevesini yeniden yapılandırabilirler. Bu bağlamda egemen, hem istisnai durumun var olup olmadığına karar verme hem de bu durumu bertaraf etmek için hangi araçların kullanılacağına hükmetme yetkisini elinde bulunduran kişi ya da otoritedir. Schmitt’e göre egemen, normal hukuk düzeninin dışında konumlanmasına rağmen, anayasanın tamamen askıya alınması kararını verebilme kapasitesi nedeniyle bu düzenin sınırlarını da tayin eden kişi olarak sistemin bir parçası olmaya devam eder (2016: 15). Bu doğrultuda kriz anlarında iktidarın, hukuk kurallarını geçici süreyle devre dışı bırakması olağan karşılanabilir; ancak olağan koşullar yeniden sağlandığında bu olağanüstü yetkilerin sonlandırılması gerekir. Aksi durumda, geçici olarak öngörülen istisna hâli, anayasal sistemin kalıcı bir özelliğine dönüşerek hukuki meşruiyeti zedeler hâle gelebilir.

Carl Schmitt’e göre, “istisna hâli” tarihsel bir tesadüf ya da geçici bir sapma değil; bilakis, liberal demokratik sistemlerin içkin mantığının kaçınılmaz bir sonucudur. Ona göre bu tür olağanüstü durumlar, her an ortaya çıkma potansiyeli taşıyan ve egemen konumundaki otoritenin (örneğin kral, padişah, başbakan, parlamento veya lider figürlerin) yüzleşmek zorunda kalabileceği sistem içi kriz anlarıdır (Vergin, 2017: 109). Schmitt’in siyasal düşüncesi, özellikle 20. yüzyıl boyunca millet egemenliğini temsil eden parlamentoların yapısal zayıflıklarına yönelik radikal bir eleştiri içermektedir. Liberal parlamenter sistemler, ona göre; partizanlık, siyasi partilerin kişisel çıkar odaklı politikaları, siyasal karar alma süreçlerinde deneyimsiz aktörlerin etkinliği, hükümet krizlerinin sürekliliği, parlamenter söylemlerin içerik yoksunluğu, kurumsal teamüllerdeki aşınma, işleyiş felç eden yıkıcı muhalefet stratejileri, yasama ayrıcalıklarının kötüye kullanılması, meclis oturumlarına katılım

oranlarının düşüklüğü gibi nedenlerle derin bir meşruiyet krizine sürüklenmiştir. Schmitt'e göre bu kriz, yalnızca uygulamaya değil, bizzat sistemin dayandığı kuramsal temellere ilişkindir. Parlamentarizmin, tarihsel olarak demokrasinin yanında gelişmiş ve ikisi çoğu zaman eşanlı bir biçimde değerlendirilmiş olsa da, günümüzde aralarındaki temel farklılıkların artık göz ardı edilemeyecek ölçüde belirginleştiğini ifade eder (Schmitt, 2017: 11-17).

Siyasal pratik tarihine bakıldığında, gerek antik dönemlerde gerekse modern çağda pek çok siyasal rejimin, Carl Schmitt'in kavramsallaştırdığı "istisna hâli" olasılığını göz önünde bulundurarak çeşitli kurumsal ve hukuki düzenlemelere başvurduğu görülmektedir. Devletin bekasını tehdit eden öngörülemeyen krizlerin varlığı, pek çok rejimde önceden hesaplanmış ve bu durumlara özgü istisnai yönetim mekanizmaları geliştirilmiştir. Antik Roma, bu bağlamda çarpıcı bir örnek sunar. Cumhuriyet döneminde Roma, kamu düzenini ciddi biçimde tehdit eden olağandışı koşullar ortaya çıktığında, tüm yürütme yetkilerini geçici olarak bir diktatöre devretmeyi öngören anayasal bir uygulamayı devreye sokuyordu. Bu uygulama, istisna hâlinde hızlı ve etkin kararlar alınabilmesi için bir zorunluluk olarak görülmekteydi. Ancak bu yetki devri mutlak değil, süreyle ve amaçla sınırlıydı; kriz sona erdiğinde ve kamu düzeni yeniden sağlandığında, diktatörün tüm yetkilerini geri vermesi bekleniyordu. Böylece, olağanüstü yetkiler yalnızca geçici bir araç olarak tanımlanıyor, kalıcı bir iktidar biçimine dönüşmesi engellenmeye çalışılıyordu (Vergin, 2017: 110).

"İstisna hâli" kavramı, anayasal ve yasal düzenlemeler içerisinde yer almakla birlikte, hukukun sınırlarında konumlanan ve klasik güçler ayrılığı ilkesinin geçerliliğini yitirdiği, egemen otoritenin mutlak yetkiyle donatıldığı bir yönetim biçimine işaret eder. Bu yönüyle kavram, normatif düzlemde belirsizlik barındırır ve tanımlı, karşılaşılan olayın özgüllüğüne ve ülkesel bağlama göre farklılık gösterebilir. Bu tür durumlar, çeşitli hukuk sistemlerinde olağanüstü hâl, sıkıyönetim veya askerî yönetim gibi farklı terimlerle ifade edilmektedir (Tuğrul, 2017). Schmitt'in yaklaşımında ise olağanüstü hâl, mevcut pozitif hukukun öngörmediği, ancak devletin varoluşsal bütünlüğünü tehdit eden son derece istisnai ve tehlikeli bir durum olarak tanımlanır. Ona göre böyle bir durumu önceden hukuk kurallarıyla tam olarak tanımlamak mümkün değildir; çünkü olağanüstü hâl, yalnızca soyut bir ilke olarak değil, egemenliğin fiilî ve en çıplak hâliyle ortaya çıktığı bir deneyim alanıdır (Schmitt, 2016: 14, 19-20). Bu bağlamda Schmitt, her türlü olağandışı tedbir veya yönetim uygulamasını olağanüstü hâl kapsamında değerlendirmeyi. Ona göre yalnızca devlet otoritesinin meşruiyetini doğrudan ilgilendiren ve normatif düzenin askıya alınmasına yol açan durumlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Nitekim Schmitt'in ifadesiyle, "olağanüstü hâl, devlet otoritesinin özünü en saf biçimiyle ortaya koyar" (2016: 21).

Giorgio Agamben'e göre, özellikle iki dünya savaşı sırasında ve sonrasında "istisna hâli" uygulamalarının giderek yaygınlaşması, modern demokratik rejimlerde yapısal bir dönüşüme yol açmış ve bu kavram zamanla olağanüstü bir önlem olmaktan çıkarak kalıcı bir yönetim biçimi hâline gelmiştir. Agamben, bu dönüşümü, istisna hâlinin giderek normalleştiği bir siyasal paradigmanın yükselişi olarak tanımlar. Onun ifadesiyle, "Birinci Dünya Savaşı ve onu takip eden dönem, istisna hâli mekanizmalarının ve işlevsel aygıtlarının yönetim paradigması olarak sınıp yetkinleştirildiği bir laboratuvar işlevi görmüştür" (2018: 16-17). Bu bağlamda anayasal yönetim, kriz anlarında tehlikeyi bertaraf etmek amacıyla kendi sınırlarını esnetebilir; ancak bu esneme kaçınılmaz olarak yürütme erkine daha fazla güç verirken yurttaşların haklarını daraltan bir eğilim üretir.

Schmittçi gelenekte, istisna hâli ciddi krizlere karşı bir çözüm modeli olarak meşrulaştırılırken, Agamben bu durumun kalıcı ve sistematik bir yönetim biçimine evrilmesinin, demokratik rejimlerin asli ilkeleriyle bağdaşmadığını ileri sürer. Ona göre, sürekli korunma gerekliliği altında işleyen bir demokrasi, özünde artık bir demokrasi değildir (Agamben, 2018: 17-25). Güncelde ise; popülist lider ve siyasetçilerin en sık kullandığı yöntemlerden biri olan istisnai halin yapay olarak oluşturulması veya doğal olarak oluşan istisnai hallerden faydalanarak süreklilik arz eden bir siyaset yapma biçimi ile sorunlara gerçekçi çözümler üretmeden günün kurtarılmasının peşinden koşulmakta gerçekçi çözümlerin getirdiği yükler dolayısıyla sahte hedef ve hayaller ile toplumun ödeyeceği bedel artırılmaktadır. Demokrasilere güncelde istisnai hal üzerinden en büyük zarar popülist siyasetçiler eliyle verilmektedir demek çok da iddialı bir ifade olmayacaktır.

Charles Tilly (2014) ise bu yaklaşımı tarihsel bir dinamik içinde değerlendirerek, demokrasiyi tamamlanmış bir yapıdan ziyade sürekli oluşum ve gerileme hâlinde olan, geri çevrilebilir bir süreç olarak tanımlar. Tilly'ye göre demokratikleşme, hiçbir zaman lineer ve kalıcı bir süreç olmamış, aksine çoğu zaman 'demokratikleşmenin geri çevrilmesi' riskiyle iç içe geçmiştir. Erken dönem Fransız Devrimi (1789) bu bağlamda bir dönüm noktası olsa da, Fransa 1789'dan bu yana en az dört belirgin demokratikleşme ve üç ciddi demokratik gerileme evresi yaşamıştır. Popülist politikalar aracılığıyla yaşanan güncel demokratik gerilemelerin sonunda bireylerin ve toplumun demokratik geleneklere geri döneceği beklentisi son 10 yılda akademik çevrede yaygın bir beklentiydi. Ancak beklenen olmadı ve post truth – gerçek ötesi- döneme geçildi. Siyaset kurumu popülizmin yükünü sırtlanmak istemediği gibi toplumlar da gerçekten kaçmayı tercih ederek, delilik öncesi son hal diyebileceğimiz psiko-sosyal bir

duruma geçmeyi gerçekleştirmek yerine tercih etti. Bu durum demokratik gerilemenin daha belli bir süre devam edeceğini ve hatta daha sert bir ifade ile demokratik toplumun çöküşüne zemin hazırladığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

19. yüzyılın ortalarında Belçika, Macaristan, Almanya, Bohemya, Avusturya, İtalya ve İsviçre gibi ülkeler de, çoğu hızla geri çevrilen demokratikleşme deneyimleri yaşamış; bu süreçte komşu rejimlerin birbirini etkilediği bir siyasal etkileşim ortamı oluşmuştur (Tilly, 2014: 66-76). Tilly'nin bulgularına göre, demokratik gerileme süreçleri demokratikleşmeden daha hızlı ve daha merkezîyetçi idareler aracılığıyla gerçekleşmektedir (Tilly, 2014: 103). Bu gerilemeler, genellikle yönetici elitlerin ya da siyasal aktörlerin rejim krizlerine verdikleri tepkiler doğrultusunda şekillenirken; demokratikleşme eğilimleri ise, krizlerin hafiflemesini takiben devletin halkın taleplerine verdiği yanıtlarla ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, demokratikleşmenin geri çevrilmesi hem daha hızlı işleyen bir süreçtir hem de merkezi iktidarın güçlenmesiyle paralel olarak gelişir. Bu olumsuz durumun yaşanmaması açısından, her ülkenin mevcut şartları doğrultusunda demokrasinin temel niteliklerinin sağlamaştırılması ve belki de en önemlisi o ülkelerde yaşayan insanlar tarafından özümsemesi, demokrasinin yaşayabilmesi bakımından elzemdir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse; “yurttaşlar demokrasileri anlamazlarsa demokrasiler yaşayamazlar”. Başka bir ifadeyle, “demokrasiler bizim bulduğumuz ve tasarladığımız şeyler oldukları için, biz onları korumasını ve yaşatmasını bildiğimiz sürece yaşarlar” (Sartori, 2014: 12-36). Zira Schmitt'e göre de demokrasi, yalnızca gerçekten demokratça düşünen bir halkın içinde mevcudiyetini sürdürebilir (2017: 44).

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma desen tarama (survey) modeline göre tasarlanmıştır. Tarama modelinde araştırmacılar, ele alınan konuya ilişkin verileri evreni temsil eden uygun örneklemden belirli bir zaman dilimi içerisinde elde eder ve ele alınan konu bazı değişkenlere göre analiz edilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2022). Bu çalışmada katılımcılardan anket yoluyla elde edilen verilerin cinsiyet, yaş gibi bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlandığı için araştırma tarama modeline göre tasarlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Van ilinin Edremit ilçesinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri tüm bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise toplamda 4102 katılımcıdan oluşan bir grup teşkil etmektedir. Örneklemenin oluşturulmasında, mahallelerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile kırsal/kentsel konumları dikkate alınarak tabakalı amaçlı örnekleme tekniği benimsenmiştir. Bu teknik, belirli özellikleri taşıyan bireylerin bilinçli olarak seçildiği, özellikle çalışılmak istenen özel durum ya da grupların bulunduğu durumlarda tercih edilen bir örnekleme yaklaşımıdır (Başkale, 2016).

Araştırma evrenine dâhil olan Edremit ilçesi sakinleri, mahalle bazında sosyo-ekonomik düzeylerine göre üç ana kategoriye ayrılmıştır: Düşük kriter, orta kriter ve yüksek kriter. Bu kategoriler çerçevesinde gerçekleştirilen tabakalama sürecinde, cinsiyet ve yaş değişkenleri bakımından dengeli bir kota gözetilmiştir. Çalışma döneminde Edremit ilçesinde 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşan yaklaşık 83.000 kişilik bir nüfus bulunduğu dikkate alındığında, örneklemin bu evrenin yaklaşık %2'sini temsil ettiği görülmektedir (Çiçekli, 2020).

Araştırma, kayımlık yönetimi sonrasında iki ayrı dönemde gerçekleştirilmiş ve birinci uygulamaya 2076, ikinci uygulamaya ise 2028 kişi katılmıştır. Araştırmanın örneklemine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklemi

Özellik		1. Safha	2. Safha
Cinsiyet	Erkek	1005	1072
	Kadın	1071	956
Yaş	18-24	392	590
	25-33	562	447
	34-44	594	523
	45-54	287	301
	55-64	148	154
	65 ve üzeri	93	13
Sosyo-ekonomik düzey	Yüksek	425	509
	Orta	1282	1004
	Düşük	368	515
Eğitim durumu	Okuryazar değil	485	364
	Okuryazar	140	168
	İlköğretim	703	822
	Lise	470	415
	Yüksekokul	46	36
	Üniversite	207	199
	Lisansüstü	25	21
Toplam		2076	2028

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmanın birinci safhasındaki 2076 katılımcının 1005’i erkek, 1071’i ise kadın katılımcıdır. Katılımcıların 392’si 18-24 yaş, 562’si 25-33 yaş, 594’ü 34-44 yaş, 287’si 45-54 yaş, 148’i 55-64 yaş ve 93’ü 65 yaş üzeri yaş aralığındadır. Bununla birlikte araştırmanın ilk safhasına katılan katılımcıların 425’i yüksek, 1282’si orta ve 368’i düşük düzeydeki sosyo-ekonomik bölgede ikamet etmektedir. Araştırmanın ilk safhasına katılan katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde ise 485’inin okuryazar olmadığı, 140’ının yalnızca okuryazar olduğu, 703’ünün ilköğretim, 470’inin ortaöğretim, 46’sının ön lisans, 207’sinin lisans ve 25’inin lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Diğer yandan araştırmanın ikinci safhasına katılan katılımcıların 1072’si erkek ve 956’sı kadındır. Bu katılımcıların 590’i 18-24, 447’si 25-33, 523’ü 34-44, 301’i 45-

54, 154'ü 55-64 ve 13'ü 65 ve üzeri yaş aralığındadır. Araştırmanın ikinci safhasına katılan katılımcıların 509'u yüksek, 1004'ü orta ve 515'i düşük sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet etmektedirler. Ayrıca araştırmanın ikinci safhasına katılım gösteren katılımcıların 364'ünün okuryazar olmadığı, 168'nin yalnızca okuryazar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu katılımcıların 822'sinin ilköğretim, 415'inin ortaöğretim, 36'sının ön lisans, 199'ünün lisans ve 21'inin lisansüstü mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kapalı uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Anket soruları oluşturulurken araştırmanın temel amacı göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmanın temel amacı göz önünde bulundurularak 18 soru oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, yüz yüze anket yöntemiyle iki ayrı safhada toplanmıştır. Veri toplama süreci, Türkçe ve Kürtçe bilen kadın ve erkeklerden oluşan 15 kişilik eğitimli bir anketör ekibi tarafından yürütülmüştür. Özellikle kayyım yönetimine ilişkin algının ölçülmesinde, Kürtçe bilen anketörlerin veri toplama sürecine dâhil edilmesi, katılımcılarla güven ilişkisi kurulması ve sorulara daha açık, sağlıklı yanıtlar alınması açısından önemli bir katkı sağlamıştır. Anket formu Türkçe olarak hazırlanmış olup, Türkçe bilmeyen katılımcılara sorular anketörler tarafından Kürtçe olarak yöneltilmiştir. Veriler, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden bireylerden toplanmıştır. Veri toplama süreci, kayyım idaresinin birinci yılı ve ikinci yılı olmak üzere iki ayrı dönem halinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler öncelikle elektronik ortama aktarılmıştır. Elektronik ortama aktarılan veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerin analizinde yüzde, frekans gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve eğitim durumu değişkenine göre analiz edilmiş ve sunulmuştur.

Bulgular

Araştırmada kadın ve erkeklerin kayyım idaresine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular arasında kadın ve erkek katılımcıların kayyım atamasının doğru olup olmadığına ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır. Katılımcıların değerlendirmeleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Erkek ve kadın katılımcıların “İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamasını doğru buluyor musunuz?” sorusuna ilişkin yanıtları

Cinsiyet		1. Yıl				2. Yıl			
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam
Kadın	f	466	334	271	1071	379	299	278	956
	%	43,5	31,2	25,3	100,0	39,6	31,3	29,1	100,0
Erkek	f	406	468	131	1005	427	519	126	1072
	%	40,4	46,6	13,0	100,0	39,8	48,4	11,8	100,0

Tablo 2'de “İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamasını doğru buluyor musunuz?” sorusuna cevap verenlerin cinsiyete göre dağılımı görülmektedir. Hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamalarının doğru bulunması oranının kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu ve bu durumun iki yıl için de geçerliliğini koruduğunu görmekteyiz.

Tablo 3. Katılımcıların “Belediyemizin yeni başkan vekili/ kayyımın sahilde yaptığı düzenlemeden (yıkım) memnun musunuz?” sorusuna ilişkin yanıtları

Cinsiyet		1. Yıl						2. Yıl					
		Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam
Kadın	f	108	431	127	42	363	1071	111	559	183	14	89	956
	%	10,1	40,2	11,9	3,9	33,9	100	11,6	58,5	19,1	1,5	9,3	100
Erkek	f	122	438	176	66	203	100	97	627	280	24	44	1072
	%	12,1	43,6	17,5	6,6	20,2	100	9,0	58,5	26,1	2,2	4,1	100
Toplam	f	230	869	303	108	566	2076	208	1186	463	38	133	2028
	%	11,1	41,9	14,6	5,2	27,3	100	10,3	58,5	22,8	1,9	6,6	100

Tablo 3 incelendiğinde ilk yılda kayyım idaresi döneminde sahil kesiminde gerçekleştirilen düzenlemeye ilişkin kadın katılımcıların %10,1'inin çok memnun olduğu, %40,2'sinin memnun olduğu, %11,9'nin memnun olmadığı, %3,9'unun hiç memnun olmadığı ve %33,9'sinin fikir beyan etmediği ya da bilgisinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcıların ise %12,1'inin çok memnun olduğu, %43,6'sının memnun olduğu, %17,5'inin memnun olmadığı, %6,6'sının hiç memnun olmadığı ve %20,2'sinin fikir beyan etmediği ya da bilgisinin olmadığı görülmüştür. Diğer yandan sahil kesiminde gerçekleştirilen düzenlemenin ikinci yılında kadın katılımcıların %11,6'sının çok memnun olduğu, %58,5'inin memnun olduğu, 19,1'inin memnun olmadığı, %1,5'nin hiç memnun olmadığı ve %9,3'ünün bilgisinin olmadığı ya da fikir beyan etmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte erkek katılımcıların ise %9'unun çok memnun olduğu, %58,5'inin memnun olduğu, %26,1'inin memnun olmadığı, %2,2'sinin hiç memnun olmadığı ve %4,1'inin fikir beyan etmediği ya da bilgisinin olmadığı bulgusu edinilmiştir.

Tablo 4. Erkek ve kadın katılımcıların “Mahallenizle ilgili sorunlar için kayyıma gidip gitmeme konusunda nasıl bir değişiklik oldu?” sorusuna ilişkin yanıtları

Cinsiyet		1. Yıl							2. Yıl						
		Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam	Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam
Kadın	f	33	239	135	81	268	315	1071	18	343	176	55	212	152	956
	%	3,1	22,3	12,6	7,6	25,0	29,4	100,0	1,9	35,9	18,4	5,8	22,2	15,9	100,0
Erkek	f	34	181	192	126	291	181	1005	31	379	281	84	198	99	1072
	%	3,4	18,0	19,1	12,5	29,0	18,0	100,0	2,9	35,4	26,2	7,8	18,5	9,2	100,0
Toplam	f	67	420	327	207	559	496	2076	49	722	457	139	410	251	2028
	%	3,2	20,2	15,8	10,0	26,9	23,9	100,0	2,4	35,6	22,5	6,9	20,2	12,4	100,0

Kayım atamasının yapılması özellikle ilk dönemde ve yerel kamuoyunun belli bir kesiminde kayıma gitmenin, kendilerine yapılan kayım atamasına teslim olmak, hükümetin kendilerinin seçimlerine müdahale etmesine ve tercihlerinin yok sayılmasına razı gelmek olarak değerlendirilmesinden dolayı bu sorunun kamuoyu algısını ölçmede ayrı bir yeri olduğu özellikle ifade edilmelidir. İlk yıl olumlu değişiklik gösteren kadınların oranı %25, erkeklerin oranı %21, ikinci yıl olumlu bir değişiklik gösteren kadınların toplam oranı %38, erkeklerin oranı %38 olmuştur. İlk yıl kadınlarda kayıma gitmek konusunda erkeklere oranla daha olumlu değişiklikler varken ikinci yıl erkeklerde ve kadınlarda %50 den fazla bir artışla olumlama erkek ve kadınlarda benzer seviyeye gelmiştir.

Araştırmada farklı yaş gruplarındaki vatandaşların kayım atamasının birinci ve ikinci yılında, bu atamayı doğru bulup bulmadıklarına ilişkin düşünceleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Farklı yaş gruplarındaki katılımcıların "İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayım atamasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna ilişkin yanıtları

Yaş		1. Yıl				2. Yıl			
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam
18-24	f	150	164	78	392	207	254	129	590
	%	38,3	41,8	19,9	100,0	35,1	42,9	22,0	100,0
25-33	f	245	216	101	562	192	171	84	447
	%	43,6	38,3	18,0	100,0	43,0	38,3	18,8	100,0
34-44	f	243	223	128	594	210	209	104	523
	%	40,9	37,5	21,5	100,0	40,2	40,0	19,9	100,0
45-54	f	132	105	50	287	137	115	49	301
	%	46,0	36,6	17,4	100,0	45,5	38,2	16,3	100,0
55-64	f	67	58	23	148	54	65	35	154
	%	45,3	39,2	15,5	100,0	35,0	42,0	23,0	100,0
65 ve üzeri	f	35	36	22	93	4	6	3	13
	%	37,6	38,7	23,7	100,0	30,8	46,2	23,1	100,0
Toplam	f	872	802	402	2076	804	820	404	2028
	%	42,0	38,6	19,4	100,0	39,7	40,3	19,9	100,0

Katılımcıların yanıtları değerlendirildiğinde, genel olarak 18 ila 65 yaş aralığında yaş ilerledikçe kayım atamasını doğru bulan bireylerin oranında artış gözlemlenmektedir. Bu durum, yaşla birlikte kamu hizmetlerinin değerlendirilme biçiminde bir farklılaşma olduğunu düşündürmektedir. Kayım atamasını doğru ya da yanlış bulanların oranları, birinci ve ikinci yıl verileri arasında küçük çaplı dalgalanmalar göstermekteyse de, bu değişimler genel eğilimi anlamlı ölçüde etkilememektedir. Öte yandan, "bilmiyorum" yanıtı verenlerin oranı 45-54 ve 55-64 yaş gruplarında en düşük seviyede; bu oran genç yaş gruplarında ve 65 yaş üstü bireylerde daha yüksektir. Bu eğilim, her iki yılın verilerinde de benzerlik göstermekte olup, yaş gruplarına göre kayım uygulamasına ilişkin belirsizlik ya da kararsızlık düzeylerinin değişkenlik arz ettiğine işaret etmektedir.

Araştırmada farklı yaş grubundaki vatandaşların kayım/başkanvekili döneminde gerçekleştirilen Edremit ilçesinin sahil kesimindeki düzenlemeye ilişkin memnuniyetlerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Farklı yaş grubundaki katılımcıların "Belediyemizin yeni başkan vekili/ kayımın sahilde yaptığı düzenlemeden (yıkım) memnun musunuz?" sorusuna ilişkin yanıtları

Yaş		1. Yıl						2. Yıl					
		Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam
18-24	f	26	159	63	18	126	392	65	351	129	11	34	590
	%	6,6	40,6	16,1	4,6	32,1	100,0	11,0	59,5	21,9	1,9	5,6	100,0

25-33	f	57	241	73	21	170	562	45	265	94	11	32	447
	%	10,1	42,9	13,0	3,7	30,2	100,0	10,1	59,3	21,0	2,5	7,2	100,0
34-44	f	75	248	80	40	151	594	43	307	125	7	41	523
	%	12,6	41,8	13,5	6,7	25,4	100,0	8,2	58,7	23,9	1,3	7,8	100,0
45-54	f	35	128	45	14	65	287	37	162	79	6	14	301
	%	12,2	44,6	15,7	4,9	22,6	100,0	12,3	53,8	26,2	2,0	5,6	100,0
55-64	f	19	62	24	11	32	148	17	92	34	3	8	154
	%	12,8	41,9	16,2	7,4	21,6	100,0	11,0	59,6	22,2	2,0	5,2	100,0
65 ve üzeri	f	18	31	18	4	22	93	1	9	2	0	1	13
	%	19,4	33,3	19,4	4,3	23,7	100,0	7,7	69,2	15,4	0,0	7,7	100,0
Toplam	f	230	869	303	108	566	2076	208	1186	463	38	133	2028
	%	11,1	41,9	14,6	5,2	27,3	100,0	10,3	58,5	22,8	1,9	6,6	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, kayyım döneminde sahil bölgesinde gerçekleştirilen yıkımlar ve sonrasında uygulamaya konulan projelere ilişkin memnuniyet düzeyinin, ikinci anket döneminde tüm yaş gruplarında belirgin bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu artış, kamu hizmetlerinin görünürlüğü ve etkisinin zamanla daha olumlu algılandığını düşündürmektedir. Ayrıca, ilk ankette yüksek oranlarda ifade edilen “bilgi yok” yanıtlarının ikinci ankette tüm yaş gruplarında kayda değer biçimde azalması, hem bilgilendirme düzeyinin arttığını hem de katılımcıların konuya ilişkin farkındalıklarının zaman içinde yükseldiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Araştırmada farklı yaş grubundaki katılımcıların kayyım idaresinin yönetimi süresince sorunlarıyla ilgili durumlarda kayyım danışılmasına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Farklı yaş grubundaki katılımcıların “Mahallenizle ilgili sorunlar için kayyım gidip gitmeme konusunda nasıl bir değişiklik oldu?” sorusuna ilişkin yanıtları

Yaş		1. Yıl							2. Yıl						
		Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam	Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam
18-24	f	9	81	65	48	104	85	392	6	219	148	39	108	70	590
	%	2,3	20,7	16,6	12,2	26,5	21,7	100,0	1,1	37,1	25,1	6,6	18,3	11,8	100,0
25-33	f	13	113	94	44	151	147	562	9	154	84	33	97	70	447
	%	2,3	20,1	16,7	7,8	26,9	26,2	100,0	2,0	34,5	18,8	7,4	21,7	15,7	100,0
34-44	f	18	119	85	57	166	149	594	16	169	120	31	123	64	523
	%	3,0	20,0	14,3	9,6	27,9	25,1	100,0	3,1	32,3	22,9	5,9	23,5	12,2	100,0
45-54	f	8	60	46	32	83	58	287	16	117	64	24	51	29	301
	%	2,8	20,9	16,0	11,1	28,9	20,2	100,0	5,3	38,9	21,3	8,0	16,9	9,6	100,0
55-64	f	12	31	16	20	33	36	148	2	57	39	10	28	18	154
	%	8,1	20,9	10,8	13,5	22,3	24,3	100,0	1,3	37,2	24,4	6,5	18,2	12,0	100,0
65 ve üzeri	f	7	16	21	6	22	21	93	0	6	2	2	3	0	13
	%	7,5	17,2	22,6	6,5	23,7	22,6	100,0	0,0	46,2	15,4	15,4	23,1	0,0	100,0
Toplam	f	67	420	327	207	559	496	2076	49	722	457	139	410	251	2028
	%	3,2	20,2	15,8	10,0	26,9	23,9	100,0	2,4	35,6	22,5	6,9	20,2	12,4	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, vatandaşların kayyım öncesi ve sonrası dönemde mahallelerine ilişkin konularla ilgili olarak belediyeye başvurma davranışlarında olumlu yönde bir değişim yaşandığı görülmektedir. Özellikle birinci ve ikinci yıl anket sonuçlarının karşılaştırılması, mahalle sakinlerinin sorunlarını kayyım yönetimiyle paylaşma konusundaki olumlu tutumlarında belirgin bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dramatik artış, kamu hizmetlerine erişim konusunda yaşanan güven veya algı dönüşümüne işaret edebilir.

Öte yandan, kayyım yönetimine yönelik olumsuz tutumların bazı yaş gruplarında kısmi artış, bazı yaş gruplarında ise kısmi azalış gösterdiği gözlemlenmiştir. “Fark yok” yanıtlarında genel bir düşüş eğilimi dikkat çekerken, özellikle “fikrim yok” diyen katılımcı oranlarının tüm yaş gruplarında belirgin bir biçimde azaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, zaman içinde katılımcıların konuya ilişkin bilgi düzeylerinin ve kanaat oluşturma eğilimlerinin arttığını göstermektedir.

Araştırmada farklı sosyo ekonomik düzeye sahip bölgelerde ikamet eden vatandaşların kayyım idaresine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular arasında farklı üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde ikamet eden

katılımcıların kayyım atamasının doğru olup olmadığına ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır. Katılımcıların değerlendirmeleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Farklı sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet eden katılımcıların "İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna ilişkin yanıtları

Sosyo ekonomik düzey		1. Yıl				2. Yıl			
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam
Yüksek	f	276	79	70	425	289	145	75	509
	%	64,9	18,6	16,5	100,0	56,8	25,5	14,7	100
Orta	f	504	514	265	1283	391	398	215	1004
	%	39,3	40,1	20,7	100,0	38,9	39,6	21,4	100,0
Düşük	f	92	209	67	368	126	275	114	515
	%	25,0	56,8	18,2	100,0	24,5	53,4	22,1	100,0
Toplam	f	872	802	402	2076	806	818	404	2028
	%	42,0	38,6	19,4	100,0	39,7	40,3	19,9	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan mahallelerde gerçekleştirilen hizmetlerin etkisiyle, kayyım atamalarına yönelik olumlu tutumların belirginleştiği gözlemlenmektedir. Buna karşılık, sosyo-ekonomik düzeyi düşük mahallelerde kayyım yönetimine yönelik tutumun süreç boyunca daha katı ve istikrarlı biçimde olumsuz kaldığı dikkat çekmektedir. Bu durum, hizmet sunumuna erişimdeki farklılıkların ve sınıfsal konumun siyasal tutumlara yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Söz konusu tutumlar yıllara göre karşılaştırıldığında, 2017 yılı tüm sosyo-ekonomik gruplar açısından kayyım atamalarına verilen desteğin en yüksek olduğu dönem olarak öne çıkmaktadır. Ancak aynı dönemde, kayyım atamasını doğru bulmayanların oranının da kayda değer bir düzeyde olduğu görülmektedir. Özellikle “bilmiyorum” yanıtlarının bu yıl en düşük seviyede olması, kamuoyunun henüz taze bir siyasal deneyimle karşı karşıya olmasından kaynaklanan yüksek farkındalık düzeyiyle ilişkilendirilebilir.

2018 yılına gelindiğinde, özellikle yüksek gelir grubunda kayyım atamasını destekleyenlerin oranında düşüş yaşandığı; buna karşılık, atamaları yanlış bulanların oranında artış olduğu gözlemlenmektedir. “Bilmiyorum” yanıtlarında ise bu grupta azalma devam etmiştir. Buna karşın, orta ve düşük gelir grubunda 2018 yılı verileri, 2017 yılı ile büyük oranda benzerlik göstermekte; dolayısıyla gözlemlenen tutumsal değişimin esas olarak yüksek gelir grubunda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu farklılaşma, yüksek gelir grubundaki bireylerin zamanla hizmet kalitesi, siyasal temsil veya yönetim süreçlerine ilişkin algılarında oluşan değişimin bir yansıması olabilir.

Araştırmada sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet eden vatandaşların kayyım/başkanvekili döneminde gerçekleştirilen Edremit ilçesinin sahil kesimindeki düzenlemeye ilişkin memnuniyetlerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Farklı sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet eden katılımcıların “Belediyemizin yeni başkan vekili/ kayyımın sahilde yaptığı düzenlemeden (yıkım) memnun musunuz?” sorusuna ilişkin yanıtları

Sosyo ekonomik düzey		1. Yıl						2. Yıl					
		Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam
Yüksek	f	89	209	28	7	92	425	81	340	62	6	20	509
	%	20,9	49,2	6,6	1,6	21,6	100,0	15,9	66,8	12,2	1,2	3,9	100,0
Orta	f	118	543	198	61	363	1283	92	594	232	17	69	1004
	%	9,2	42,3	15,4	4,8	28,3	100,0	9,2	59,2	23,1	1,7	6,9	100,0
Düşük	f	23	117	77	40	111	368	35	252	169	15	44	515
	%	6,3	31,8	20,9	10,9	30,2	100,0	6,8	48,9	32,8	2,9	8,5	100,0
Toplam	f	230	869	303	108	566	2076	208	1186	463	38	133	2028

	%	11,1	41,9	14,6	5,2	27,3	100,0	10,3	58,5	22,8	1,9	6,6	100,0
--	---	------	------	------	-----	------	-------	------	------	------	-----	-----	-------

Sosyo-ekonomik düzey ile Edremit sahilinde gerçekleştirilen düzenleme çalışmaları arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Sosyo-ekonomik seviye yükseldikçe, sahil düzenlemesine ilişkin memnuniyet düzeyinin de arttığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, incelenen soru özelinde, sahil projesi tüm sosyo-ekonomik gruplar arasında kayyım yönetimi kapsamında en yüksek memnuniyet oranlarına ulaşan uygulama olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, “memnun değilim” ve “hiç memnun değilim” yanıtlarının toplam oranları incelendiğinde, birinci ve ikinci anket dönemleri arasında bazı gruplarda kısmi dalgalanmalar (artış veya azalış) gözlemlenmektedir. Ancak bu değişimlerin genel eğilimi bozmadığı ve özellikle ikinci yılda gözlenen memnuniyet artışının büyük ölçüde ilk ankette verilen “bilmiyorum” yanıtlarının yön değiştirmesiyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, zamanla artan bilgi düzeyi ve proje hakkında edinilen deneyimlerin, katılımcıların değerlendirme kapasitelerini güçlendirdiğini ve kanaat oluşturmalarını kolaylaştırdığını göstermektedir. Buradan yüksek sosyo-ekonomik durumdaki bireylerin sahilinden haberdar olma oranları ile orta ve düşük sosyo-ekonomik durumdaki bireylerin sahilinden haberdar olma oranları arasındaki bir ilişkiye dikkat çekilebilir. Yine sahil çalışması gibi kamu yararı ön planda olan bir projede de ideolojik yaklaşan bir kitlenin varlığı ve bu kitlenin sosyo-ekonomik gruplara göre dağılımı da görülmektedir demek iddialı bir yorum olmayacaktır.

Araştırmada farklı sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet eden vatandaşların kayyım idaresinin yönetimi süresince sorunlarıyla ilgili durumlarda kayyım danışılmasına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Farklı sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde ikamet eden katılımcıların “Mahallenizle ilgili sorunlar için kayyım gidip gitmeme konusunda nasıl bir değişiklik oldu?” sorusuna ilişkin yanıtları

Sosyo ekonomik düzey		1. Yıl							2. Yıl						
		Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam	Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam
Yüksek	f	30	125	38	15	106	111	425	24	253	67	16	72	77	509
	%	7,1	29,4	8,9	3,5	24,9	26,1	100,0	4,7	49,7	13,2	3,1	14,1	15,1	100,0
Orta	f	27	249	207	113	380	307	1283	14	348	249	66	209	118	1004
	%	2,1	19,4	16,1	8,8	29,6	23,9	100,0	1,4	34,7	24,8	6,6	20,8	11,8	100,0
Düşük	f	10	46	82	79	73	78	368	11	121	141	57	129	56	515
	%	2,7	12,5	22,3	21,5	19,8	21,2	100,0	2,1	23,5	27,4	11,1	25,0	10,9	100,0
Toplam	f	67	420	327	207	559	496	2076	49	722	457	139	410	251	2028
	%	3,2	20,2	15,8	10,0	26,9	23,9	100,0	2,4	35,6	22,5	6,9	20,2	12,4	100,0

Kayyım atamasının ardından Van’ın Edremit ilçesinde yaşayan yurttaşların, mahallelerindeki sorunlarla ilgili olarak kayyım yönetimiyle doğrudan iletişime geçme tutumlarında yaşanan değişim ile mahallelerin sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. İlgili tablo incelendiğinde, birinci ve ikinci anket dönemlerinin karşılaştırılması sonucunda, tüm sosyo-ekonomik gruplarda kayyım başvurma eğiliminde dikkate değer değişiklikler meydana geldiği anlaşılmaktadır. Özellikle, “sorunlarımı kayyım iletilirim” yönündeki olumlu tutumlar tüm sosyo-ekonomik düzeylerde artış göstermiştir. Bu artış, üst sosyo-ekonomik düzeyde %50’nin üzerine çıkarken; olumsuz yaklaşım oranlarında da farklı eğilimler gözlemlenmiştir. Olumsuz yanıtlar, üst düzey grupta yaklaşık %30, orta düzeyde %20 artış göstermiş; buna karşın düşük düzeyde %20 oranında azalma kaydedilmiştir. “Fark yok” yanıtları ikinci ankette üst düzey grupta %40, orta düzeyde %30 oranında azalmış, buna karşılık düşük düzeyde %20 artış göstermiştir. Bu durum, özellikle yüksek ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerin tutumlarının daha belirgin hale geldiğini ve belirsizlikten uzaklaştıklarını göstermektedir. Nitekim “fikrim yok” yanıtlarının birinci ankette tüm gruplarda %20’nin üzerinde olduğu görülürken, ikinci ankette bu oran yüksek düzeyde %15’e, orta düzeyde %11’e ve düşük düzeyde %10’a gerilemiştir. Bu düşüş, toplumun farklı katmanlarında konuya ilişkin farkındalık ve kanaat oluşturma eğiliminin güçlendiğine işaret etmektedir.

Araştırmada çeşitli eğitim düzeyine sahip vatandaşların kayyım idaresine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulara da ulaşılmıştır. Bu bulgular arasında farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların kayyım atamasının doğru olup olmadığına ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır. Katılımcıların değerlendirmeleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların "İlçede yapılan hizmetler düşünüldüğünde kayyım atamasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna ilişkin yanıtları

Eğitim Düzeyi		1. Yıl				2. Yıl			
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam
Okuryazar değil	f	146	213	126	485	118	134	109	364
	%	30,1	43,9	26,0	100,0	32,4	37,6	29,9	100,0
Okuryazar	f	51	57	32	140	51	71	46	168
	%	36,4	40,7	22,9	100,0	30,4	42,3	27,4	100,0
İlköğretim	f	314	251	138	703	319	336	167	822
	%	44,7	35,7	19,6	100,0	41,8	40,6	17,6	100,0
Lise	f	214	172	84	470	186	173	56	415
	%	45,5	36,6	17,9	100,0	44,8	41,7	13,5	100,0
Yüksekokul	f	25	17	4	46	20	13	3	36
	%	54,3	37,0	8,7	100,0	55,6	36,1	8,3	100,0
Üniversite	f	105	86	16	207	102	79	18	199
	%	50,7	41,5	7,7	100,0	51,3	39,7	9,0	100,0
Lisansüstü	f	17	6	2	25	9	9	3	21
	%	68,0	24,0	8,0	100,0	40,0	45,0	15,0	100,0
Toplam	f	872	802	402	2076	806	818	404	2028
	%	42,0	38,6	19,4	100,0	39,7	40,3	19,9	100,0

Tablo 11’de vatandaşların eğitim durumları arttıkça kayyım atamasını doğru bulanların oranının arttığı, eğitim durumları arttıkça soruya verilen bilmiyorum cevaplarının azaldığı ve bu durumun her iki ankette de gözlemlendiği görülmektedir. Bilmiyorum cevabının sahadan elde edilen bilgiler doğrultusunda daha önce de izah edildiği gibi fikir belirtmek istemiyorum veya çekiniyorum vb. anlamlarının da olduğu göz önünde bulundurulduğunda eğitim seviyesi arttığında toplumsal mevzulara karşı kayıtsız kalmanın, çekinmenin veya tedirgin olmanın azaldığının anlamlarını taşıdığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Kayyım atamalarını doğru bulmayanların oranları eğitim durumları gruplarına göre kayda değer olmasa da farklılık göstermiştir. Bilmiyorum cevabı ise tüm gruplar için 2017 yılında olduğu gibi 2018 yılında da eğitim durumu arttıkça azalmıştır ancak ilk yıl verilerine göre ikinci yıl okur-yazar olmayan grupta oran artmış, okur-yazar olan grupta artmış oran artmış ve ilk okul mezunu ve sonraki eğitim durumu yüksek olan gruplarda azalmıştır.

Araştırmada farklı eğitim düzeyindeki vatandaşların kayyım/başkanvekili döneminde gerçekleştirilen Edremit ilçesinin sahil kesimindeki düzenlemeye ilişkin memnuniyetlerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların “Belediyemizin yeni başkan vekili/ kayyımın sahilde yaptığı düzenlemeden (yıkım) memnun musunuz?” sorusuna ilişkin yanıtları

Eğitim düzeyi		1. Yıl						2. Yıl				Bilgim Yok	Toplam
		Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Bilgim Yok	Toplam	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim		
Okuryazar değil	f	24	179	96	36	150	485	18	192	108	7	39	364
	%	4,9	36,9	19,8	7,4	30,9	100,0	4,9	52,7	29,7	1,9	10,7	100,0
Okuryazar	f	6	64	24	10	36	140	13	92	49	0	14	168
	%	4,3	45,7	17,1	7,1	25,7	100,0	7,7	54,8	29,2	0,0	8,3	100,0
İlköğretim	f	96	274	94	24	215	703	90	469	190	18	55	822
	%	13,7	39,0	13,4	3,4	30,6	100,0	10,9	58,4	22,3	2,7	5,7	100,0
Lise	f	54	225	62	21	108	470	47	275	71	8	14	415
	%	11,5	47,9	13,2	4,5	23,0	100,0	11,3	66,3	17,1	1,9	3,4	100,0
Yüksekokul	f	10	22	4	4	6	46	8	23	5	0	0	36
	%	21,7	47,8	8,7	8,7	13,0	100,0	22,2	63,9	13,9	0,0	0,0	100,0

Üniversite	f	32	95	20	12	48	207	29	122	35	4	9	199
	%	15,5	45,9	9,7	5,8	23,2	100,0	14,6	61,3	17,6	2,0	4,5	100,0
Lisansüstü	f	8	10	3	1	3	25	3	13	3	1	1	21
	%	32,0	40,0	12,0	4,0	12,0	100,0	15,0	60,0	15,0	5,0	5,0	100,0
Toplam	f	230	869	303	108	566	2076	208	1186	463	38	133	2028
	%	11,1	41,9	14,6	5,2	27,3	100,0	10,3	58,5	22,8	1,9	6,6	100,0

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların eğitim düzeyleri ile kayyım yönetimi döneminde gerçekleştirilen hizmet ve düzenlemelere yönelik memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça memnuniyet oranlarının yükseldiği, buna karşılık olumsuz değerlendirme oranlarının azaldığı dikkat çekmektedir. 2017 yılı Mart ayında gerçekleştirilen birinci anket ile 2018 yılı Mart ayında gerçekleştirilen ikinci anket karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi yükseldikçe kayyım yönetiminin icraatlarına yönelik olumlu tutumların belirgin biçimde arttığı, olumsuz tutumların ise ters orantılı olarak azaldığı anlaşılmaktadır. Özellikle “bilgim yok” yanıtlarında tüm eğitim gruplarında dikkate değer bir azalma gözlemlenmiştir. Okur-yazar olmayan grupta bu oran birinci yılda yaklaşık %30 iken, ikinci yılda %10 seviyelerine düşmüştür. Lise mezunları arasında “bilgim yok” oranı %23’ten %3’e düşerek dramatik bir gerileme göstermiştir. Benzer şekilde, diğer tüm eğitim düzeylerinde de bilgi eksikliğine işaret eden yanıt oranlarında belirgin azalmalar kaydedilmiştir.

Bu veriler doğrultusunda, yüksekokul mezunları grubu, sahil düzenleme projesine ilişkin %85 ile en yüksek memnuniyet oranına sahip grup olurken; %14 ile en düşük memnuniyetsizlik oranını ve %0 ile “bilgim yok” yanıtı verenlerin bulunmadığı tek eğitim grubu olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu, eğitim düzeyinin yalnızca bilgiye erişimi değil, aynı zamanda kamu hizmetlerini değerlendirme kapasitesini de artırdığını göstermektedir.

Araştırmada farklı eğitim düzeyine sahip vatandaşların kayyım idaresinin yönetimi süresince sorunlarıyla ilgili durumlarda kayyımına danışılmasına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların “Mahallenizle ilgili sorunlar için kayyıma gidip gitmeme konusunda nasıl bir değişiklik oldu?” sorusuna ilişkin yanıtları

Eğitim düzeyi		1. Yıl							2. Yıl								
		Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam	Çok olumlu	Olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Fark yok	Fikrim yok	Toplam		
Okuryazar değil	f	7	87	84	70	105	132	485	4	104	92	26	91	47	364		
	%	1,4	17,9	17,3	14,4	21,6	27,2	100,0	1,1	28,6	25,3	7,1	25,0	12,9	100,0		
Okuryazar	f	3	28	30	10	36	33	140	3	48	45	10	36	26	168		
	%	2,1	20,0	21,4	7,1	25,7	23,6	100,0	1,8	28,6	26,8	6,0	21,4	15,5	100,0		
İlköğretim	f	28	141	103	63	199	169	703	17	280	186	58	185	96	822		
	%	4,0	20,1	14,7	9,0	28,3	24,0	100,0	2,0	35,5	19,7	7,8	24,0	11,1	100,0		
Lise	f	15	107	71	38	141	98	470	18	178	77	32	69	41	415		
	%	3,2	22,8	15,1	8,1	30,0	20,9	100,0	4,3	42,9	18,6	7,7	16,6	9,9	100,0		
Yüksekokul	f	2	9	6	6	19	4	46	1	20	6	1	4	4	36		
	%	4,3	19,6	13,0	13,0	41,3	8,7	100,0	2,8	55,6	16,7	2,8	11,1	11,1	100,0		
Üniversite	f	10	42	31	20	50	54	207	5	86	48	11	18	31	199		
	%	4,8	20,3	15,0	9,7	24,2	26,1	100,0	2,5	43,2	24,1	5,5	9,0	15,6	100,0		
Lisansüstü	f	2	6	2	0	9	6	25	1	6	2	1	6	5	21		
	%	8,0	24,0	8,0	0,0	36,0	24,0	100,0	5,0	25,0	10,0	5,0	30,0	25,0	100,0		
Toplam	f	67	420	327	207	559	496	2076	49	722	457	139	410	251	2028		
	%	3,2	20,2	15,8	10,0	26,9	23,9	100,0	2,4	35,6	22,5	6,9	20,2	12,4	100,0		

Tablo verilerine göre, bireylerin eğitim düzeyi arttıkça kayyım yönetimi döneminde sunulan hizmetlerden yararlanma eğilimleri ile sorunlara yönelik çözüm odaklı yaklaşımlara dair beklentileri de paralel biçimde artış göstermektedir. Eğitim seviyesi yükselen bireylerin, yaşadıkları sorunları kayyımına iletme konusunda daha istekli ve girişimci davrandıkları; buna karşılık, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerde bu eğilimin daha sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. 2017 ve 2018 yılı verileri karşılaştırıldığında, “mahalleyle ilgili yaşanan sorunlar için kayyıma başvurma” davranışına dair olumlu tutumların, 2018 yılında eğitim düzeyiyle birlikte anlamlı biçimde arttığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde, olumsuz değişim yaşandığını belirten katılımcı oranlarının ise eğitim düzeyi yükseldikçe azaldığı dikkat çekmektedir. Bu bulgu, kamu otoritesine yöneltilen beklentinin ve siyasal etkileşim arzusunun eğitim düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, “fark yok”

ve “fikrim yok” yanıtlarında hem 2017 yılına kıyasla genel bir düşünüş gözlemlenmiş hem de bu yanıt türlerinin eğitim düzeyi arttıkça daha düşük oranlarda ifade edildiği belirlenmiştir. Bu durum, eğitim düzeyinin yalnızca bilgi edinme ve değerlendirme kapasitesini değil, aynı zamanda siyasal farkındalığı ve yönetime katılım isteğini de artıran belirleyici bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, kayyım atamalarının sosyolojik, politik ve demokratik açılardan farklı boyutlarını ele alarak, konuya ilişkin toplumsal algıların kapsamlı bir analizi yapılmıştır. Çalışma kayyım atamalarının demokrasi sınırları içerisinde nasıl açıklanabileceğine, toplumsal tepkilerin hangi kesimlerden kaynaklandığına ve bu tepkilerin yaş, cinsiyet, eğitim ve sosyo-ekonomik yapı gibi değişkenler doğrultusunda nasıl farklılık gösterdiğine ve ayrıca hangi şartlar dahilinde demokrasiye zarar verebileceğine yoğunlaşmıştır. Sorulan soruların içinde özellikle ikinci soru tüm ilçe hatta tüm il genelinde takdirle karşılanan bir hizmet olması dolayısıyla önemlidir. Van Gölü sahilinde son 50 yılda yapılan kaçak yapıların yıkılıp yerine sosyal donatı alanlarının oluşturulduğu projenin başlangıcında yapılan bu yıkımlar hakkında verilen cevapların bireylerin algılarının ideolojik sınırlarının tanımlaması açısından oldukça önemlidir. Çalışma, en temelde demokrasinin krize girdiği bir durumda sistemin kendisini korumak için ortaya koyduğu kayyım uygulamalarının, hem teorik hem de pratik düzeyde ele alınması gereken çok yönlü etkileri olduğunu göstermektedir.

Araştırmada mahallelerin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça kayyım yönetimine yönelik olumlu algının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin, kayyım yönetimlerinin sunduğu hizmetlerden daha fazla faydalandıkları veya bu hizmetleri daha yakından gözlemleme fırsatına sahip oldukları düşüncesiyle ilişkilendirilebilir. Bunun yanı sıra, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip mahallelerde, ideolojik eğilimler ve ekonomik beklentilerin karşılanamaması nedeniyle kayyım uygulamalarına yönelik eleştiriler yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, Kürt siyasal hareketine eğilimi olan seçmenlerin, sosyo-ekonomik düzeyi düşük mahallelerde yoğunlaşması, bu kesimdeki olumsuz algının belirginleşmesine neden olmaktadır. Bu bulgular, kayyım yönetimlerinin sosyo-ekonomik eşitsizliklerin giderilmesine yönelik daha hedefli politikalar geliştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada Edremit özelinde kadınların, erkeklere kıyasla kayyım atamalarını ve yapılan hizmetleri daha olumlu değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Bu durum, kadınların genellikle yerel hizmetlere daha duyarlı olmaları ve doğrudan günlük yaşamlarını etkileyen altyapı ve sosyal hizmetlere daha fazla önem vermeleriyle açıklanabilir. Bununla birlikte, erkeklerin kayyım uygulamalarına yönelik olumlu algılarında gözlemlenen azalma, erkeklerin daha ideolojik temelli değerlendirmeler yapma eğilimleriyle ilişkilendirilebilir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin, politik algılar üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, kadınların daha pragmatik yaklaşımlar sergileyerek hizmet odaklı bir değerlendirme yapmaları, kayyım yönetimlerinin kadınlara yönelik politikalarını güçlendirmesinin önemini vurgulamaktadır. Araştırmada yaş ilerledikçe kayyım atamalarına dair olumlu algının arttığı, ancak 65 yaş ve üzeri grupta bu eğilimin azalarak daha genç yaş gruplarına benzediği belirlenmiştir. Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin, özellikle hizmetlerin sürekliliği ve düzenin sağlanması gibi konulara daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte, 65 yaş ve üzeri gruptaki eğilimin düşmesi, bu yaş grubunun sosyal hizmetlerden yararlanma konusundaki zorluklarından veya siyasi geçmişe dayalı eleştirilerinden kaynaklanıyor olabilir. Yaş grupları arasındaki bu farklılıklar, kayyım yönetimlerinin farklı yaş gruplarına yönelik iletişim ve hizmet politikalarını gözden geçirmesini gerektirmektedir.

Çalışmada eğitim seviyesi arttıkça kayyım hizmetlerine yönelik olumlu değerlendirmelerin arttığı, ancak eğitim seviyesi düşük gruplarda kayyım ile ilgili değerlendirmelerin daha ideolojik ve olumsuz olduğu görülmüştür. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin, kayyım yönetimlerinin sunduğu hizmetleri daha analitik bir şekilde değerlendirme eğiliminde oldukları söylenebilir. Eğitim seviyesi düşük gruplarda ise, ideolojik bağlılıkların ve siyasi önyargıların değerlendirmelerde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir.

Carl Schmitt’in “istisnai durum” teorisi perspektiften bakıldığında, Türkiye’deki kayyım uygulamaları, demokrasinin tehdit altında olduğu anlarda devletin, Schmitt’in ifade ettiği gibi, bir “olağanüstü hal” mekanizmasıyla tepki verme kapasitesini ortaya koymaktadır. Bu süreç, yalnızca demokratik sistemin korunması için değil, aynı zamanda bu sistemin yeniden inşası için de değerlendirilebilmektedir.

Agamben’in “istisnai halin norm haline gelmesi” yaklaşımından bakıldığında ise; Türkiye’deki kayyım atamaları, demokratik normların askıya alınması olarak değerlendirilse de, bu uygulamaların uzun vadede demokratikleşme sürecine nasıl bir etkisi olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Agamben’in belirttiği gibi, bu tür uygulamaların yönetim paradigmasına dönüşmesi, demokratik sistemlerin temel prensipleriyle çelişmektedir. 2016 yılında demokratik düzenin tehlikeye düştüğü bir dönemde

başlayan ve yöre insanının çalışmadan da görüleceği üzere olumlu bir bakışla yaklaştığı bu istisnai halin 2025 yılında hala devam ediyor olması Agamben'in işaret ettiği tehlikenin; "istisnai halin norm haline gelmesi" durumunun gerçekleştiği, kayyım atamalarının istisnai halden olağan bir duruma dönüştürüldüğü gözlemlenmektedir.

Tilly'nin demokratikleşme ve demokratikleşmenin geri çevrimi teorisi bağlamında ele alındığında, kayyım uygulamaları, demokrasiye yönelik bir koruma mekanizması olarak öne sürülse de, aynı zamanda geri çevrilemez bir demokratik erozyon ve entropi riski de barındırmaktadır. Tilly'ye göre, demokrasi dinamik bir süreçtir ve bu süreçte atılan her adımın uzun vadeli sonuçları dikkatle değerlendirilmelidir. Türkiye'deki kayyım uygulamaları, demokratikleşme ve demokratikleşmenin geri çevrimi arasındaki kırılgan dengeyi ortaya koymakta ve bu uygulamaların hem yerel hem de ulusal düzeydeki etkileri üzerine daha geniş kapsamlı bir analiz gerektirmektedir. Ancak güncelde popülist siyasetçilerin sıra dışı halleri bir politika olarak kullanmalarının ve ana politikanın yanında post truthu- gerçek ötesi- politik yöntem ve iletişim biçimi olarak benimsemelerinin sadece demokrasiye zarar vermediği aynı zamanda bireylerin aidiyetlerini, siyasal sosyalleşmelerini, rıza kültürlerini ve gerçeklik algılarını da bozduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Sıra dışı hallerin bir antibiyotik gibi kullanılması gerektiği, en küçük boğaz ağrısı veya vücut kırgınlığında antibiyotik alımının bağışıklık sisteminin zayıflaması gibi ağır bedelleri olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Demokrasilerde de sıra dışı hallerin sürekli bir biçimde kullanılmasının toplumlarda benzer bir etki yapacağı ve toplumun bağışıklık sistemi ve reflekslerinin körelerek zararlı mikrop ve mikroorganizmaları tanımayarak post truth bir hal ile toplumsal olarak delilik öncesi bir hale, herkesin kendi gerçekliğinde yaşadığı kaotik ve kurlsız bir duruma doğru evrilebileceğini ifade etmek metaforik olarak yanlış olmayacaktır.

Entropi yasası bize krizlerin kaçınılmaz olduğu ve hatta gelişimin bu krizler sonucunda oluştuğunu göstermektedir. Toplumsal modeller ve sistemler de doğanın bir parçası olarak gelişme ve ilerleme yolculuğunda paylarına düşen krizleri yaşamaktadır ve yaşmalıdır. Gelişim bu krizlerin yönetiminde gizlidir. Krizlerde başka bir ifadeyle sistemin strese girdiği durumlarda sistemin yıkılmaması adına kurallar esnetilebilir, değiştirilebilir ve hatta sert tedbirler alınabilir. Genelin faydası için geçici bir dönem belirli fedakarlıklar yapılması kaçınılmaz olabilir. Ancak aradan geçen 9 yılın ardından kalıcı hale gelen kayyım atamalarının ciddi sorunlar yarattığı ve yaratacağı gerçeği de görmezden gelinmemelidir. Uzun süre devam eden bu durum toplumun gözünde kayyım atamalarını normalleştirmiştir. Bu durum yerel demokratik bilinci zayıflattığı gibi siyaset mekanizmasına olan inancı da azaltarak toplumda, özellikle bölge insanında demokratik bir erozyona neden olmuştur.

Toplumsal sistemler çevreleriyle etkileşim içinde krizleri düzenleyerek ve dengeleyerek var olurlar, istisnaların kalıcılığı bu esnekliği bozarak katı bir yapının oluşmasına, geri besleme kanallarının kapanmasına ve bu da devlet millet kaynaşmasının zarar görmesine neden olabilir. Kamusal alandan uzaklaşan vatandaşın aidiyet sorunları başlayabilir. Hukuki bir bakış açısından ise kamusal alandan uzaklaşan vatandaş için hukuk kapsayıcı ve koruyucu olma özelliği zayıflayabilir. İdari açıdan bakıldığında ise sorunlara yerinden, kalıcı, yereli merkeze alan çözümler üretmek yerine idari müdahale kültürünün gelişmesi ile devletin kurumlarının karşılaştıkları sorunları hukukla değil de idari güçle çözme refleksleri artabilir. İstisnai sürecin kalıcı hale geldiği durumlarda toplumlar durağan kriz haline geçerler. Hukuki, siyasal ve toplumsal açıdan alışılmış bir olağanüstülük hali yaşamaya başlarlar. Bu hal kısa vadede düzen izlenimi verse de uzun vadede demokratik düzene ve kurumsal yapılara zarar veren daha büyük entropilere neden olabilir.

Terörsüz Türkiye başlığı ile tanımlanan ve Türk ve Kürt Milliyetçiliğine yaslanarak siyaset yapan iki partinin (MHP ve DEM Parti) iktidardaki parti olan Ak Parti ile birlikte bu süreci beraber yürütmeleri makalenin yazıldığı dönemde ve makalenin konusu olan istisnai hal olarak kayyım atamalarının ortadan kalkacağına dair toplumsal bir beklenti oluşmasına neden olmuştur. Bu sürecin olumlu olarak sonuçlanmasının yaratacağı diğer faydalar hiç şüphesiz çok kıymetlidir ancak özellikle yukarıda ifade edilen sonuçlar göz önüne alındığında ülkemizin demokratik gelişim sürecinde önemli bir engelin aşılabacağı da ayrıca göz ardı edilmemesi gereken kıymetli bir noktadır.

Kaynakça

- Agamben, G. (2018). İstisna hali. (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aristoteles. (2007). Politika (Ö. Gökçay & E. Ağaoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Boltzmann, L. (2005). Gaz molekülleri arasında ısı dengesi üzerine ek çalışmalar (E. Özgün, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(1), 23-28.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., ve Çakmak, E. K. (2022). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Clausius, R. (2004). Isının hareket gücü ve ısı yasaları üzerine (M. Demirel, Çev.). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Çiçekli, A. (2020). Bir yönetim modeli ve uygulama biçimi olarak kayıymlık idaresi üzerine bir araştırma: Van/Edremit Belediyesi örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gell-Mann, M. (2001). Quark ve jaguar: Basit ile karmaşık arasında maceralar. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2022). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sartori, G. (2014). Demokrasi teorisine geri dönüş. (T. Karamustafaoğlu & M. Turhan, Çev.). İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Schmitt, C. (2018). Siyasal kavramı. (E. Göztepe, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Schmitt, C. (2017). Parlamenter demokrasinin krizi. (A. E. Zeybekoğlu, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Schmitt, C. (2016). Siyasi ilahiyat. (A. E. Zeybekoğlu, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Tan, T. (1966). 1958 Fransız Anayasası'nın 16. maddesi ve bazı hukuki problemler. AÜSBFD, 21(4), 299-318.
- Tilly, C. (2014). Demokrasi. (E. Arıcan, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Vergin, N. (2017). Siyasetin sosyolojisi. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Weick, K. E. (2002). Kuruluşlarda anlamlandırmanın çöküşü: Mann Gulch Felaketi üzerine incelemeler. Ankara: Anı.Yayıncılık.
- İnternet Kaynakları:**
- Tuğrul, S. (2017). OHAL ve istisnai durum. <http://m.bianet.org/bianet/siyaset/186596-ohal-ve-istisnai-durum> adresinden 04.02.2025 tarihinde edinilmiştir.